

ЕМИРИТЕ ОТ НОРМАНСКА СИЦИЛИЯ И ВИЗАНТИЙСКО-СИЦИЛИАНСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ XII-XIII В. СЛУЧАИТЕ НА ГЕОРГИ АНТИОХИЙСКИ, ХЕНРИКУС АРИСТИПУС И МАРГАРИТО ДИ БРИНДИЗИ



Виолета Манолова*

Сицилия и Южна Италия се превръщат в притегателен център за общества и култури в Централното Средиземноморие още в древността, съхранявайки този си характер и до наши дни. Разнообразната научна проблематика все повече вълнува съвременните учени и ежегодно се публикуват редица интердисциплинарни изследвания, за които италианското Медзоджорно¹ е централна или по-периферна сфера на изследване.

В периода от последната четвърт на XI – ср. XIII в. островът и прилежащите към новосформираната държава континентални територии от Апенините са център на *собствена* власт, като подобен формат по тези земи не съществува нито преди, нито след това време². В тази структура и в този период е заключена и специфична обществена мозайка. В историята на средновековното Кралство Сицилия се откриват някои отговори, но възникват и немалко въпроси около характера, идентичността и многоизмерността на обществата от района на Средиземноморието. Един щрих от пъстрата мозайка представлява административната еволюция и устройството на Кралство Сицилия под властта на норманите от френската фамилия Отвил и владетелите от германската династия

¹ Популярно название на Южна Италия в италианската историография.

² В предходните столетия италианския юг е владение на Византия, на сарацините, а скоро след норманите териториите стават периферно владение на френския крал (чрез Шарл д'Анжу), а по-късно и на Арагонската династия.

* Виолета Манолова е пост-докторант в Института за Балканистика с Център по тракология „Проф. Ал. Фол“ към Българската академия на науките и участник в Националната програма „Млади учени и пост-докторанти, 2018-2020“ към Министерството на образованието и науката. Настоящият текст е част от проекта *“Trade Routes in the Balkans, the Black Sea Region and the Central and Eastern Mediterranean Reflected in Italian Sources, 13th to 15th Centuries”* на пост-докторанта.

Хоенщауфен (Щауфен). Интригуваща и необичайна за западноевропейската традиция от това време е институцията на т.нар. *емири* в Сицилия. Тяхната дейност е многостранна и обхваща важни вътрешнополитически дела, ръководенето на дипломатически мисии и военни кампании.

Още с установяването си в Южна Италия като самостоятелни владетели, доскорошните наемници – норманите имат пред себе си няколко важни за разрешаване казуса във вътрешен и външнополитически план. За укрепването си на домашната сцена те намират успешен и сравнително бърз метод, приобщавайки местни първенци и прилагайки вече познато административно устройство. Във външнополитически план трябва да се удържат стремежите на Папството, целящо да използва норманската сила като инструмент срещу исляма в Южна Европа и в Светите земи. Твърде неспокойна е ситуацията на северната граница в континентална Южна Италия, където външната съпротивата върви ръка за ръка с честите надигания на апулийската аристокрация³, потушавани традиционно с твърда ръка. Друг значим аспект е противопоставянето на германските владетели, традиционно стремящи се към завладяването на Южна Италия. Не на последно място е задачата, свързана с елиминирането на надеждите на Византия⁴ за завръщане на Апенините, на които сицилианските владетели на свой ред отговарят с няколко кампании на Балканите.

Настоящият текст цели да очертае значимото място на *емирската* институция в Кралство Сицилия в контекста на норманско-византийските конфликти чрез дейността на някои от най-известните фигури, носили тази титла⁵. Както бе отбелязано, Византия е сред приоритетите в политиката на норманските владетели, особено докъм средата на XII в. И докато провеждането на кампании, битки и войни най-често целят сдобиването с определени ресурси и територии, то действията на норманите към Константинопол са по-скоро въпрос

³ Бароните от Апулия и Кампания изпитват традиционна неприязън към владетелите в Палермо, заради стремежа им към централизация. Чувствайки се изолирани от властта, далеч от тенденцията в други части на Европа, те често организират бунтове, а и влизат в чуждите сметки за уязвяване на норманските владетели.

⁴ Византия често влиза в съюз недоволните лидери на аристокрацията в континентална Южна Италия, с Венеция и германските императори. Така Пиза, Генуа и Венеция често са съперници на норманите Отвил.

⁵ Не всички сицилиански *емири* са осъществили дейност на Балканите, затова тук ще бъдат разгледани само онези трима, за които има подобни сведения.

на самодоказване и стремеж към равнопоставеност. Обикновено политиката и стратегиите на средновековните държави се разглежда като заслуга на владетелите, но в случая със Сицилианското кралство интерес предизвиква и случващото се на втори план – далновидните решения и преките достижения на *втория* човек в държавата – *емирът на емирите, архонт на архонтите*⁶. Необходимо е да се очертаят няколко елемента, които дават яснота около контекста, в който възниква и еволюира тази институция. Озовавайки се в южните предели на Апенините, съпроводени по-скоро от историческия шанс, отколкото от обмислена завоевателна стратегия, доскорошните поклонници в Светите земи (норманите) удържат престижни победи в областите Кампания, Апулия и Калабрия. След установяването на контрол в Аверса, Мелфи и Капуа (в континентална Южна Италия), доскорошните наемници се отправят към остров Сицилия, вече загатнали за своя военен и държавнотворчески потенциал. Заемайки първоначално ролята на наемна войска в помощ на владетеля на Сиракуза⁷, скоро рицарите се превръщат в оръжие на Рим за отвоюването от мюсюлманите на изобилната на ресурси територия. След бурните събития (междусобната война и последвалата успешна кампания на норманите) кралството преживява осезаемо преструктуриране. Новите държавници – братята Робер Гискар и Роже I обаче съхраняват необходимите за стабилизирането институции и методи на управление, характерни за отминалите вече византийска и ислямска власт⁸. Проявената далновидност към съчетаването на традициите, познати на населението, носи дивиденди на новите владетели, както във вътрешнополитически план, така и на тогавашната международна сцена. Въпреки трудностите, заимстването на успешните похвати съдейства за по-бързото

⁶ Или *командир на командирите*. От арабски език, през XIII в. титлата получава своя латинизиран вариант *ammiratus ammiratorum*.

⁷ Към 40-те години на XI в. властта е организирана в своеобразна тетрахия, поделена между четирима управители (*кауди*). Ибн Манкут (на запад), ибн ал-Хауас (в централната област, около Кастроджовани), ибн ал-Маклати в Катания, свален впоследствие от укрепил се в Сиракуза ибн ал-Тумна.

⁸ Задълбочен поглед върху ислямската администрация в Сицилия е изследването на Десислава Владимирова: Арабите в Сицилия IX–XI век. Завоюване, институции, културни взаимодействия. (Дисертационен труд, защитен през март 2016 г.)

възприемане на новата реалност⁹, от страна на поданиците. Макар с първоначалното си установяване на престола норманските владетели да консолидират *гръцкия* елемент и да търсят съвети именно от специалисти и първенци с такъв произход, динамиката на събитията, географската близост и залегналите традиции скоро налагат обръщането към и прилагането на елементи от фатимидския административен модел¹⁰, част от който били именно *емирите*.

Първоначалният етап на установяване на норманска власт, в който норманите били значително числено превъзходани от своите поданици, изисквал от владетелите и техните приближени да се запознаят с обстановката и да привлекат към управляващия кръг местни хора. В първите месеци и години, тези с *гръцки* или *итало-гръцки* произход изглеждали по-благонадеждни в сравнение с мюсюлманите, които се явявали пряк губещ от завоевателната дейност. С приобщаването на *гръците*, норманите целят и постигането на признание от страна на Византия, която все още не се е отказала от някогашните си италиански владения. Във времето преди заемането на престола от Роже II (и особено преди 1130 г.)¹¹, значимо място в управлението и администрацията имат *логотетите* и *стратезите*, чиито функции в Сицилия не са напълно изяснени. Именно заради подобно привнасяне на елементи от византийската имперска традиция, учените чести говорят за една своеобразна *имитация* още в ранната фаза на норманската власт. Неяснотата около реалните измерения на влиянието на логотетите в кралството засилва предположенията, че те са представлявали по-скоро част от облика на кралския двор, фактор формиращ имиджа на владетеля¹². С основаването на една от водещите институции *Curia Regis* (висш кралски съвет),

⁹ Норманското завоевание се случва поетапно и са необходими няколко десетилетия за установяване на пълен контрол. Палермо се предава през 1071 г., но дори и след това е налице съпротива по места. Източните дялове на острова, населявани предимно от християни *гръци*, по-бързо възприемат новата власт.

¹⁰ Изследването на Дж. Джоунс, посветено на административното устройство на норманска Сицилия, е от най-задълбочените разглеждащи този въпрос. Вж. **Johns**, Jeremy. *Arabic Administration in Norman Sicily. The Royal Diwan*. Cambridge University Press, 2002.

¹¹ Годината на провъзгласяването на норманските владения като Кралство Сицилия, обхващащи острова и почти цяла континентална Южна Италия.

¹² В началото на XII в. се появява фигурата на логотета, най-близък до функциите на λογοθέτης τῶν σκερῆτων на Алексий I Комнин – отначало управител и главен съдия на Калабрия, но най-голям размах тази служба ще получи по времето на Фридрих II. Подробно въпросът е разгледан в: **Falkenhausen**, Vera v. I logoteti greci nel regno normanno. Uno studio prosopografico, *Nel: Dentro e fuori la Sicilia Studi di storia per Vincenzo D'Alessandro Viella* 2009, pp.101-125.

освен че кралството затвърждава водещата роля на Палермо като административен център, се въвежда и не толкова типичната за времето фигура на втори човек в държавата след краля – тази на *адмирала*. Наричан още *емир*, заемащият тази длъжност става пръв министър, главнокомандващ, завеждащ и канцеларията – водеща фигура, в която се съчетава както военното дело, така и административна, държавнотворческа дейност.

В периода 1107–1125 г. този пост заема калабриецът Христулос, по времето на регентството на Аделаида дел Васто¹³. Вероятно с итало-гръцки или арабски произход, Христулос, когото изследователят Микеле Амари идентифицира и като Абд ал-Рахман ен-Насри – Християнина, бил според учения Франческо Джунта грък, а не покръстил се мюсюлманин¹⁴. Макар да не са ясни всички негови задължения, трябва да се отбележи, че той носи титлата *емир*, (а не *емир на емирите*) съчетавайки дейностите на *протонотарий* и *протонобилисимус*. Освен това, в негово лице длъжността на *емира* постепенно започва да съчетава, както военни, така и административни отговорности. Във времето на Роже II в ръцете на *емира* била съсредоточена цялата власт от тези две сфери. Като главнокомандващ води провалилата се кампания в Северна Африка, където участва и неговият бъдещ приемник, оставил изключително ярка следа – Георги Антиохийски. Именно той е и първият *емир на емирите* в Кралство Сицилия, набиращ популярност постепенно след 1124 г.

Георги Антиохийски (ок.1190–1151/1152 г.), за чийто произход науката спори, но преобладава становището, защитено от Дж. Джоунс, че е с гръцко потекло¹⁵, бил син на арменците Михаил и Ирина, преселили се от Антиохия в

¹³ Майка и регент на бъдещия крал Роже II в периода 1101–1112 г., наричана често и Аделазия, тя е с ломбардско потекло. Дейността ѝ се отличава с изключителната ангажираност по възстановяването на църкви и манастири, западнали по време на мюсюлманския период. Интересен момент от живота ѝ е периодът, в който е кралица на Йерусалим по силата на брака ѝ с Бодуен дьо Булон. Прогонването ѝ предизвиква по-късно гнева на крал Роже II и студената му позиция към кръстоносната идея.

1

¹⁴ В подкрепа на тази теза е и ангажирането на Христулос с построяването на православни храмове в Калабрия и Сицилия. Карло Алберто Гаруфи аргументира произхода му от Magna Grecia т.е. – континентална Южна Италия и твърди, че името му на арабски е дело на арабските автори създали този еквивалент. Вж. **Garufi**, Carlo Alberto. I Documenti Inediti Dell'Epoca Normanna in Sicilia. Palermo, 1899, p. 87, p. 276; Гледището е защитено и от Дж. Джоунс: **Johns**, Jeremy. Arabic Administration... p. 70.

1

¹⁵ Вж. **Johns**, J. Arabic Administration in Norman Sicily, p. 74.

Египет¹⁶. С опита си от Близкия изток, той бил вещ както в гръцки, арабски език, а също така познавал добре и източните традиции. Качествата му и в областта на дипломатията явно били забележителни, а в Зиридския двор заемал поста на министър на финансите (докъм 1108 г.). В Сицилия пристига от Египет през XII в., вероятно забелязан и повикан на служба именно от Христулос. Първите му години на острова са неясни, но вероятно бързо спечелва доверието и на Роже II, след като изпълнил добре възложените от Христулос задачи¹⁷. Бъдещият *емир (адмирал)* бил изключително полезен с познанията си за арабския свят и действал активно в мисиите на Роже II в Магреб, а в края на 40-те години намерил слабите места и на Византия. Именно по време на кампанията в Адриатика той разгръща своя потенциал, като връхна точка са последвалите действия около Константинопол. Освен успешните военни инициативи, Георги Антиохийски умело разрешавал и административни спорове между феодали. Уменията и опитът му, му придавали и дипломатическа гъвкавост и не би било пресилено да се каже, че заслугите за успехите на Роже II в Африка и на Балканите са основно негови. След политическото бягство от Египет в Сицилия, съдбата му отнежда отговорно бъдеще и той се превръща в така необходимата фигура, която във времето на крал Роже II да затвърди континуитета на пъстрота в палермския двор и силата на кралската власт. Интересен е фактът, че при толкова активната дейност, развивана в един немалък период от време, сведенията, достигнали до нас за Георги Антиохийски са сравнително оскъдни¹⁸. Според изследователите Ф. Джунта и Дж.Джоунс е възможно това своеобразно информационно затъмнение да е било умишлено, за да се избегне засенчването фигурата на Роже II. Хронистът Ибн Халдун споменава, че когато Георги Антиохийски умира мястото му не е заето от никого, понеже никой не бил достатъчно способен, „защото бил оставил

1

¹⁶Бягството на арменската общност в Египет от Армения след нападение на селджуците, съвпада с преместването на семейството на Георги Антиохийски на запад и с предполагаемото познание между двете фамилии. Срещу Бахрам скоро се организира и враждебен кръг от по-радикално настроени шиити, които настояват ал-Хафиз да отстрани везира. Вж. **Johns**, J. Arabic Administration in Norman Sicily., p.261.

1

¹⁷За доверието на краля свидетелстват и думите на Александър от Телезе: “[...] interim Georgius Maximus Ammiratus, vir quidem Regis fidissimus atque in negotiis secularibus exercitatissimus, in aere, iussu eiusdem Regis [...]” вж. Alexander Telesinius. De rebus gestis Rogerii Siciliae regis (1127-1135) [http://www.alim.dfln.univr.it/alim/letteratura.nsf/\(cercaVolumi\)/08F240BA3FB34BD7C1256FDC00293269?OpenDocument](http://www.alim.dfln.univr.it/alim/letteratura.nsf/(cercaVolumi)/08F240BA3FB34BD7C1256FDC00293269?OpenDocument) p. 27 [21.05.2019].

1

¹⁸Най-полезни са разказите на Ромуалд от Салерно и на Александър от Телезе.

толкова много след себе си“¹⁹. Отношението към *емира* вероятно не е преувеличено, тъй като и в епиграфските паметници се чете „чудото на света“, „той, който е светлината и радостта на принца и скъпоценен камък в неговата корона“²⁰. Дейността на тази личност е увековечена и с построената по негово желание катедрала *Ла Марторана*, превърнала се в един от паметниците на християнството и символ на византийското влияние в Сицилия.

Необходим е поглед към интригуващия контекст и времето, в което действа Георги Антиохийски. От една страна, в годините от коронацията на Роже II за крал през 1130 г. и в продължение 40-те години на XII в. е пикът за изявата на арабския елемент, език и административна организация на Сицилия. Наред с тази силно определяща облика на държавата особеност присъства и силното гръко-византийско влияние. Макар и с недотам ясен източник (предвид значителното отстъпление на Византия), тази концепция също определя единия от основните вектори в политиката на кралството. Отдадена на старите (гръко-византийски) традиции, докъм средата на 50-те години на XII в., Сицилия е в крак и с тенденциите на своето време²¹. Нововъведенията и възхода на държавата, осъществени през 30-те и 40-те години са изключителна заслуга на дипломата и пълководец Георги Антиохийски²². Той се превръща в една от най-изявените ръководни фигури – представители на гръкоезичния елит, съчетаващ в себе си онова, което различава Кралството от останалите държави в тогавашна Европа. Така в условията на изграждане на административния облик на кралството, Роже II изпълнява плановете си и във външната политика.

След успокояването на обстановката в Северна Африка, сицилианският крал поглежда към Константинопол, тъй като още през 30-те години Византия търсела начини да неутрализира подема на норманската държава. Макар първоначално Роже да е само граф на Сицилия, впоследствие властта му се разраства и придобива титулатурата „Херцог на Апулия“, а наред с това той има право на наследство в Антиохия, тъй като Бомонд (син на Робер Гискар и

1

¹⁹ Цит. по: Johns, J. *Arabic Administration in Norman Sicily...*, p.146, note 41.

²⁰ Все по-осезаемата латинизация.

²¹ От 1140 г. в сила влизат Асизите от Ариано на Роже II, свод от закони, подпечатващ консолидацията на кралството под короната на краля.

братовчед на Роже II) е принц на Таранто и Антиохия. Новият крал се отказва от претенции в тези земи, традиционно в сферата на влияние на Византия. Въпреки това, като предпазна мярка византийският император Йоан II Комнин сключва съюз с Лотар II през 1135 г., насочен срещу Роже II и с тенденцията да увлече Венеция и Пиза – икономически обвързани с Константинопол. Сблъсъкът с германците и поражение на Роже биха го лишили и от минимална възможност за реакция на Изток, какъвто бил замисълът на василевса. Коалицията срещу Палермо била реализирана не без съгласието и на папата, който само след като видял финансовата част от сделката, платена от Византия, дал картбланш на германците (1137 г.). За да не окрилява прекалено германския владетел и да рискува злонамерено нахлуване в Папската държава, Инокентий II през 1139 г. решава да признае титлата на Роже – *Rex Siciliae, ducatus Apuliae et principatus Sarrae*. Така понтифексът съхранил северната и южната граница на своята държава²³. По това време Византия е притисната от неблагоприятни обстоятелства. Въпреки подема, който изживява с появата на Комнините, империята е все така заплашвана на изток, не липсват трудности на Балканите, Кръстоносната идея все повече се консолидира около превземането на Константинопол, несигурно е и положението във вътрешнополитически план. И макар Мануил I Комнин да поддържа сравнително добри отношения със западните владетели, задавало се ново предизвикателство от южните Апенини. Раздразнението на Византия към сицилианските нормани датира още от установяването им в някогашните византийски владения в Италия. Личният афинитет на василевса към някои западни концепции не се оказва достатъчен за подобряване на отношенията. От гледна точка на Константинопол, Роже II е „парвеню“, а своеволното имитиране на византийските инсигнии в едно кралство под властта на рицари-узурпатори било проява на лош вкус и присвояване на традиции. Нарастващият престиж и влияние на Кралството предизвиквало трайни притеснения у двете европейски империи (Византия и Свещената Римска империя). В края на 40-те години на XII в. териториите в южните части на

2

³Едно от най-големите опасения на Рим през периода, а и през следващото столетие е обединяването на Апенините под властта на императора на Свещената Римска империя и по този начин Папството да се окаже притиснато от германските императори, „заклучено“ между техни територии.

Апенинския полуостров все още не били затвърдени като стабилно норманско владение. Това се дължи, както на проблемната аристокрация, недоволстваща от централизираната власт, така и на Константинопол, откъдето все още искрят имперски амбиции. Първоначално част от *гръцкото* население в континентална Южна Италия симпатизирало на Византия и поддържало връзки с Константинопол надявайки се, че василевсът ще възвърне властта си в тези земи. Настъпилото наскоро реструктуриране в норманската държава обаче привлякло към различни структури немалко *гръци* и така с времето Византия могла да разчита на все по-малка подкрепа от това население. При все това, империята не спира с опитите си да „мъти водите“ чрез вмешателство и подкопаване на властта. Роже II търсел разрешения по мирен път, но същевременно искал да бъде равнопоставен в семейството на европейските владетели. През 1143 г. е изпратена дипломатическа мисия във Византия, която да уговори династичен брак. В хода на преговорите византийският участник Василий Ксир прави грешката да признае равнопоставеността на сицилианския крал с василевса, за което по-късно бил наказан със затвор. Предположенията, че проваленият брак станал причина или само дал повод за раздражението на Роже, не са подкрепени с достатъчно²⁴. Вероятно решително се оказва добитото самочувствие в условията на Втория кръстоносен поход и в края на 40-те години Роже II реагира на византийската враждебност, организирайки известната си кампания, започнала в Адриатика, продължила впоследствие и по бреговете на полуостров Пелопонес. По този начин през 1147 г. нормано-византийският конфликт вече бил оформен. Сицилианският флот отплава от Отранто начело с Георги Антиохийски и още същата година стъпва на о-в Корфу, където сицилианският *емир* увещава острова да се предаде²⁵, след осъществени набези по бреговете на Далмация. В такава обстановка през 1148 г. е направен опит за византийско-германски съюз на

²⁴ По-подробен е разказът за посланичеството и уговорката за брак, описани у Йоан Кинам. История: http://macedonia.kroraia.com/gibi/7/gal/7_225.html с. 225, [20.05.2019]

²⁵ Според Никита Хониат островът не оказва никаква съпротива, понеже народът бил недоволен от византийския управник. Вж. Niketas Choniates. O City of Byzantium. Annals of Niketas Choniates. Trans.by H. J. Magoulias Wayne State University Press, Detroit, 1984, p. 43; **Houben**, H. Roger II of Sicily: A Ruler Between East and West. Cambridge University Press, 2002, p. 135; **Johns**, J. Arabic Administration in Norman Sicily, p. 84-85; **Matthew**, Donald. The Kingdom of Norman Sicily. Cambridge University Press, 1992, pp. 56-57.

Мануил I Комнин и Конрад III, на който Роже противопоставя своя с френския крал Луи VII, успявайки да противостои на стабилния съюз между Константинопол и Регенсбург. Василевсът изиграва и още една силна карта, която не донася желанния успех – през март 1148 г. Венеция е призована да защити интересите си в Адриатика, действайки срещу флота, предвождан от Георги Антиохийски. Въпреки дългата обсада и глада, гарнизонът на о-в Корфу удържа венецианско-византийската обсада до 1149 г., а ангажираността на императора с дела в столицата, наред с надигането на сърбите, възпрепятстват дейното участие на ромеите. По такъв начин ескалира напрежението между Константинопол и Венеция. Византия все пак успява да се наложи в Адриатика, но наред с отстъплението на норманите, нова група кораби потегля от Сицилия, насочвайки се заплашително към Пелопонес, а впоследствие към Константинопол. Под умелото ръководство на Георги Антиохийски флотът се отправя на юг по йонийското крайбрежие, превземайки Кефалония, набезите продължават към Пелопонес, по Евбейското крайбрежие и в зоната на Коринтския провлак забележителните успехи, довели до обсадата и опустошаването на Атина, Коринт и Тива²⁶. Плячкосани са кораби около остров Крит, някои от които превозвали средства за хазната. В един корабите бил и френският крал Луи VII, когото ромеите блокирали, а норманите освободили²⁷. Още едно унижение, което византийският император трябвало да преживее е да види демонстрация на норманския флот в Босфора. Част от оттеглящите се в Адриатика нормански кораби пък нанасят загуби на византийския флот около Анкона, блокирайки по този начин по-нататъшните действия на ромеите на Апенините и принуждавайки Византия да подпише примирие.

Резултатите от експедицията на *емир* Георги Антиохийски, донесли на Роже II значителен престиж. С набезите в Пелопонес във византийската представа да се затвърдил образът на норманите като алчни и жестоки натрапници²⁸, „вълци в овчи кожи“, а Роже бил все така „сицилиански тиранин“²⁹, а и „никой от тях

²⁶ Вж. Йоан Кинам. История: http://macedonia.kroraina.com/gibi/7/gal/7_225.html с. 225-226 [20.05.2019].

²⁷ Вж. **Matthew**, Donald. The Kingdom of Norman Sicily. p. 266-267.

²⁸ Вж. **Houben**, Hubert. Roger II of Sicily, pp. 83-84.

²⁹ Вж. Niketas Choniates. O City of Byzantium. Annals of Niketas Choniates. ..., p. 36

[сицилианците] не се оказал доблестен“³⁰. Династичният брак и признаването на равнопоставеността на Роже така и не се случили, но в създалата се опасна за Сицилия ситуация през 30-те и 40-те години на XII в., кралството успява да устои и от защитна позиция да премине в нападение. Забележителна е проявената далновидност, по отношение на политическата обстановка, Сицилия изиграва своята силна карта, възползвайки се от обстоятелствата и контекста на Втория кръстоносен поход, без да вземе участие в него. Макар териториалните владения да били моментни, то демонстрираната военна и дипломатическа ловкост очертават по-категорично амбициите на кралството. Символичен и пряк успех от акцията на емира са отнесените в Палермо откраднати от Византия богатства. Още по-ценен е контингентът с отвлеченото от Тива еврейско население, специализирано в копринарството³¹. То е изпратено в Сицилия за целите на двора и обслужвало двата основни дворцови центъра – Палермо и Месина, където се намирили кралските тъкачници – *тираз*. От Коринт Георги Антиохийски взема мощите на св. Теодор и ги изпраща към Бриндизи³². Освен множеството военни „маневри“, чрез дипломатически интриги кралят и неговият виден *емир* успяват да предотвратят действителната намеса на Свещената Римска империя и съюзяването на Пиза и Венеция с Византия, макар че Ла Серенисима била пряко потърпевша от норманските действия в Адриатика. Поради това, съвсем заслужено е признатото умение – военно и дипломатическо, в удържането на такъв силен натиск от две империи, Папството и морските градове. Необходимо е пояснението, че тази балканска демонстрация, ръководена от някогашния византийски поданик Георги Антиохийски е част от своеобразен цикъл, целящ затвърждаването на Кралство Сицилия в Централното Средиземноморие. Той завършва с категорична победа в Магреб преди дипломатът и пълководец, емир на емирите да намери смъртта си отново в действия срещу Константинопол (1151/1152 г.).

³⁰ Ibid., p. 44

³¹ Близките до норманите източници премълчават подробностите, когато става дума за насилието, използвано от норманите, но латинските и византийските извори са красноречиви в лицето на Ото фон Фрайзинг и Никита Хониат.

³² Вж. Niketas Choniates. O City of Byzantium. Annals of Niketas Choniates..., p. 45.

В следващите години конфликтът на сицилианските крале с други европейски владетели така и не затихва напълно и продължава при император Фридрих I Барбароса и крал Гийом I Лошия (1154–1166 г.). На императорския престол във Византия е един от най-дълго управлявалите монарси в средновековна Европа – Мануил I Комнин. Съществувала вероятност двамата императори да се обединят срещу преживяващия немалко затруднения във вътрешнополитически план Гийом I. Василевсът използвал ситуацията с бунтовете на баронската аристокрация в Апулия и с тяхна помощ през 1155 г. успява да превземе Бари, Трани и други градове в източните предели на норманското кралство. Този реванш на Константинопол не трае дълго и на следващата година верният и безкомпромисен пълководец на краля – Майо от Бари, като част от наказателната акция в южните Апенини възвръща тези територии³³. Майо, който носел титлата *емир на емирите* бил зает с потушаването на размириците до края на живота си. Той пада убит от група съзаклятници – противници на твърдото управление на краля. Голяма част от аристокрацията ненавиждала *емира* и така през 1160 г. той намира смъртта си след покушение, с главно действащо лице Матео Бонело (вероятно негов зет). Макар дейността на Майо да е интригуваща и богато документирана, важно е да обърнем внимание на византийско-норманските отношения. Още през 1157 г. кралят изпраща като ответна реакция на ромейското вмешателство кораби към Евбея, които достигнали и Константинопол³⁴. Тази акция е по-скоро акт на демонстрация, но на свой ред василевсът отново опитва да „размъти водите“, този път в непокорната Калабрия. Това се случва докато в Палермо текат византийско-сицилианските мирни преговори. Василевсът целял чрез натиска си да постигне по-добри условия, но вместо това византийските дипломати се провалили и така Мануил I Комнин е принуден да отстъпи. Във все още напрегната обстановка, след смъртта на своята дясна ръка – Майо – кралят назначава за *емир на емирите* Хенрикус

³³ За претърпените от византийците загуби в региона вж. Niketas Choniates. O City of Byzantium. Annals of Niketas Choniates. p. 55.

³⁴ Според Никита Хониат, именно Майо (с флот от 40 кораба) демонстрирал под стените на Константинопол непоколебимостта на сицилианския крал, произнасяйки гневни слова срещу василевса и вмешателството му, припомняйки кои територии владее Гийом I. Вж. Niketas Choniates. O City of Byzantium. Annals of Niketas Choniates. p. 57.

Аристипус (1105–1162 г.). Произхождащ вероятно от Санта Северина (Калабрия)³⁵ и доскорошен архидякон на Катания, той не показал качества като предшествениците си. Въпреки високото си интелектуално ниво, липсвали му умения във военното дело. Човек на книгата, с недостиг на политическа далновидност, както го оценява Ф. Джунта, в действителност, заслугите на Аристипус са по-значителни в сферата на книжовното дело и в полето на дипломацията. Заедно с Майо участва по-рано в обсадата на Беневенто срещу папата и от това време датират прочутите преводи на Платоновите „Менон“ и „Федон“. С основно значение за отношенията между Палермо и Константинопол е неговата дипломатическа мисия във византийската столица, съпътстваща споменатата акция на норманите между 1158–1160 г. Аристипус сближава позициите на Гийом I и Мануил I Комнин в едно време на осезаеми промени в средновековна Европа. Дванадесетото столетие събужда нови нужди и търсения, учени и владетели все по-често отправяли поглед към древногръцките философски трактати. Отвъд политическите спорове, византийският император и сицилианският крал споделяли общи културни и научни интереси, което благоприятствало развитието на книжовното дело, пренасянето и превеждането на книги. На Хенрикус Аристипус се приписва и преводът на произведението на Диоген „Животът на философите“ от гръцки на латински. Дейностите на *емира*, подпомогнати от министъра Евгений са сред основните достижения, свързани с традицията на гръцкия език в Кралството. Затова не е изненадващо, че сицилианският дипломат се завръща от Византия с екземпляр от Птолемеевата «Μαθηματικὴ σύνταξις» (известна като „Алмагест“), а вероятно и с екземпляр от Пророчествата на Сибила Еритрейска³⁶, дарове от василевса за краля³⁷. Силата на Аристипус била по пътя на дипломацията да помири Гийом I и с аристокрацията.

⚡ За неговия произход също се спори. Родното му място, фамилното му име и преводаческата дейност наклонят везните към предположението, че бил *грък*. От друга страна, съществуват спорове около авторството на преводите, а фактът, че е свещенослужител в Катания кара учените да отхвърлят идеята за *гръцкия* му произход.

⚡ Вероятно съществуват повече от една Сибила от Еритрея, която изначално е оракул на Аполон от древността. Образът ѝ е възприет и в християнството. С нея се свързват пророчествата за Изкуплението. Нейни изображения има в катедралата в Салисбъри, в Сиена и като част от композицията на Микеланджело в Сикстинската капела.

⚡ Произведенията най-вероятно са преведени в сътрудничество с емир Евгений (вероятно с гръцки произход). Вж. **Metcalfe**, Alex. Muslims and Christians in Norman Sicily. Arabic speakers and the end of Islam. London ; New York : RoutledgeCurzon, 2003, pp. 104-106, p. 249.

Във все още смутните времена, съмненията на краля не подминали и доскорошния довереник. През 1161 г. *емирът* изпада в немилост и над него тегнело подозрение в съучастничество. Той бил вкаран в затвора, където и умира. Не можем да дадем категорична оценка за делата на Аристипус, но те имат, както слаби, така и силни страни. Изглежда, че за тогавашния момент може би не е бил най-подходящият политически избор. Бурните събития изместват фокуса на сведенията от видната еволюция в нормано-византийските отношения. Въпреки конфликтният характер на връзките между Палермо и Константинопол, посланичеството на Хенрикус Аристипус довело до конкретен резултат. Разбира се, той би бил невъзможен без личните интереси на Мануил I Комнин, който имал по-компромисно виждане по отношение на западния свят³⁸.

Следващият случай, който ще бъде разгледан датира от последната четвърт на XII в., когато ситуацията и в Сицилия, и във Византия е значително променена. *Латинското* взима постепенно, но категорично връх, както в езиково-религиозно, така и в културно-политическо отношение в норманското кралство. Новият владетел – Гийом II Добрия (1166–1189 г.) е и първият от династията, оказал защита и показал се верен на Папството, осъществявайки и някога немислимия съюз със Свещената Римска империя. Обстановката е изменена и във вътрешен план – най-видните функционери в държавата все по-често са със званието *канцлер* и формират групата на *familiares* – кръгът стоящ най-близо до краля и своеобразен елит³⁹. Така на ръководни постове започват да се изявяват т.нар *отвъдалтийци*, най-вече с френски произход, често духовници. С дейността им се очертава скъсването на Кралство Сицилия с ориенталската и с гръко-византийската традиция. Във времето на Гийом II гръцките функционери на високи позиции вече са малцина. Сведенията съобщават за логотет Никола и Маргарито от Бриндизи. Именно *Margarito* или *Megareites di Brindisi* (ок. 1145–1198/1200 г.), известен още с прозвището *nipata (archipirata)*, е последният *емир* на Кралство Сицилия. Първоначално изявяващ се с пиратски набези,

³⁸ Вж. Матанов, Хр. Средновековните Балкани. Исторически очерци. Парадигма. София, 2002, с. 158-159.

³⁹ Това е един необратим процес, започнал още в последните години на Рोजе II след знаковата разправа с институцията *palace saracens* и доверените на краля евнуси, все по-често подозирани в измяна. Като цяло, от средата на XII в. отношението към мюсюлманите в Сицилия става все по-негативно, те се изолирали все повече, а лидерската им прослойка значително намалява.

впоследствие е назначен за пълководец. Голяма част от норманските кампании в Адриатика и Източното Средиземноморие през последната четвърт на XII в. той води редом с бъдещия крал – Танкред от Лече⁴⁰. Активната дейност на Маргарито и участието му в някои от най-бурните събития в историята на Кралство Сицилия, го прави основен и добре засвидетелстван участник в посочения период.

Споменатото вече административно изменение, предопределя за Маргарито една предимно военна кариера, което силно го отличава от разгледаните по-горе фигури⁴¹. Произходът му е неясен но се предполага, че името му е видоизменена форма на гръцкия град Мегара (Μέγαρα), подсказващ за потеклото му, а според друго мнение, първоначално името му било Сифонт (Sifonto)⁴², което е традиционно за региона на Апулия. През дългата си кариера на *емирът* действа в значителен брой територии с различен характер (от Малта на запад до Светите земи на изток), където не познава поражението. За пореден път в създалата се обстановка Кралство Сицилия успешно намира човек за провеждането на своята политика в Източното Средиземноморие. Узурпирането на византийския престол от Андроник I през 1183 г., позволило на редица владетели да начертаят своите стратегии и да обосноват острите си реакции срещу Константинопол. Изпадналата в изолация империя била разтърсена и от вътрешна съпротива срещу суровата власт на василевса и така през 1184 г. в Палермо се озовали двама византийци, търсещи помощта на сицилианския крал⁴³. Гийом II реагира изключително бързо, като след внимателно проучване, сицилиански флот вече имал предварително стратегическо разположение в Адриатика. Причина за това може да се търси в жестокия погром над латинците в Константинопол, осъществен през 1182 г., който отново изострил отношенията

⁴⁰ Танкред е племенник на крал Гийом. Владетелят посочва сестра си Констанс за наследник на престола, от което следвало и правото на Хайнрих VI върху кралството по силата на брака му с кралицата. Идеята за германска власт не била добре приета сред голяма част от аристокрацията, която след смъртта на Гийом II издига Танкред за крал, действие често възприемано и като узурпация на престола.

⁴¹ Вж. **Amari**, Michele. *Storia dei musulmani di Sicilia*. Firenze, 1872, vol. III, p. 357.

⁴² *Ibid.*, p. 526; Margarito di Brindisi [http://www.treccani.it/enciclopedia/margarito-di-brindisi_\(Dizionario-Biografico\)](http://www.treccani.it/enciclopedia/margarito-di-brindisi_(Dizionario-Biografico)) [21.05.2019].

⁴³ Интересна е позицията на Никита Хониат, който въпреки критиките към узурпатора Андроник, не пропуска да осъди постъпката на двамата византийци като предателство в услуга на „сицилианския тиранин“, готов да плякосо ромейски територии. Вж. Niketas Choniates. *O City of Byzantium*. *Annals of Niketas Choniates*. pp. 43-44; Matthew, D. *The Kingdom of Norman Sicily*. p. 164.

между Византия и Западните държави. Още на 24 юни 1185 г. е постигната категорична победа в Драч, след което акцията продължава на юг и изток (с войска и флот). За съвсем кратък период (9–24 август) успех е постигнат и в Солун, като М. Амари предполага, че именно Маргарито е главното действащо лице при овладяването града, позовавайки се един от най-важните свидетели на събитията – архиепископа на града Евстатий Катафлор (или Солунски), пленник на сицилианския пълководец⁴⁴. Така около столетие след Робер Гискар, сицилианските нормани отново осъществяват наказателна акция в един от основните имперски центрове Солун, подкопавайки самочувствието на василевса и разкривайки незаличимите проблеми на империята. Голяма е приликата и със ситуацията през 40-те години на XII в; както тогава, така и сега норманският флот повтаря маршрута си към Пелопонес. Това от една страна говори за опита и самочувствието на сицилианците, от друга – за обособилата се хроничната слабост на Византия в региона. Към тези обстоятелства трябва да се добавят и подозренията към някои византийци, които компрометирали защитата на града и с лекота допуснали норманите, за да възпрепятстват отпора на василевса⁴⁵. През късната 1185 или пролетта на 1186 г. нападението се насочило към островите Кефалония, Закинтос и Итака. Откъснатите от Византия йонийски острови се превръщат в норманско графство Кефалония и Закинтос. То е дадено като владение на Маргарито от Гийом II за заслугите му в кампанията⁴⁶. След завръщането на Маргарито в Сицилия, то преминава в ръцете на фамилия Орсини, с която се предполага, че го свързва роднинска връзка с династичен брак. Графството сменя управниците си и продължава да съществува до 1479 г., когато става част от Османските владения, но е предадено по споразумение на Венеция (1484). Така експанзията на изток на норманското кралство се оказала краткотрайна и в действителност, кралство Сицилия никога повече не разширява ареала на владенията си извън зоната на континентална Южна Италия.

⁴⁴ Вж.. **Amari**, M. *Storia dei musulmani di Sicilia*. vol. III, pp. 525-527 ; **Carito**, Giacomo. *Tra normanni e svevi nel regno di Sicilia: Margarito da Brindisi Nel Federico II – Le nozze di oriente e occidente. L'età federiciana in terra di Brinisi*. A cura di Giuseppe Marella e Giacomo Carito. Pubblidea Edizioni 2015, p. 107.

⁴⁵ Вж. Niketas Choniates. *O City of Byzantium. Annals of Niketas Choniates*. pp. 43-44; **Matthew**, D. *The Kingdom of Norman Sicily*. p. 277.

⁴⁶ **Carito**, Giacomo. *Tra normanni e svevi nel regno di Sicilia: Margarito da Brindisi...*, p. 108.

В по-общ план, присвояването на тези острови са поредното отнемане на територии от Византия. Междувременно, сицилианският *емир* вероятно успял да си подсигури власт и на о-в Корфу чрез бракове на дъщерите си⁴⁷. За голям успех на пълководеца се смятат и сраженията около о-в Кипър през лятото на 1186 г., когато Византия губи и почти целия си предназначен за битката флот. Интересен щрих от тази картина е предполагаемата родствена връзка между Маргарито и севастократор Исак Комнин⁴⁸, който бил опозиция на властта в Константинопол. С помощта на византийския сановник, Маргарито присвоява голяма част от корабите и богата плячка, изпращайки на норманския крал някои от видните пленници и богатства⁴⁹. Никита Хониат критикува норманите, наричайки *емира Мегарита тиранин*⁵⁰, а Исак Комнин обвинява за суровото му поведение към победените византийци, тъй като онези, които не били интегрирани във войската му, били „варварски измъчвани, понеже той бил „неумолим мъчител“⁵¹.

През октомври 1186 г. Маргарито вече се намира в района на Додеканезите, на остров Патмос. Емирът безуспешно се опитва да измоли от монасите мощите на св. Христодул, предлагайки им значителни суми. Някъде по това време на кампанията (1187 г.)⁵², крал Гийом II дава официално титлата *емир* (адмирал) на своя пълководец. В Сицилия са отведени и патриарх Ираклий и християни от Антиохия, Тир и Триполи, бягащите от Йерусалим, след превземането му от

⁴⁷ Ibid. pp. 108-109

⁴⁸ Племенник на Мануил I Комнин и известен покрай събитията около българския престол, предполагаем участник в заговора за убийството на цар Иван Асен I. Преди смъртта си в тъмница около Търново (1195/1196 г.), севастократорът вероятно увещавал Иванко да извърши убийството на царя, срещу което щял да получи за съпруга дъщерята на Исак Комнин и внучка на василевса – Теодора. (неговата втора съпруга била сестра на крал Гийом II и на Марина – съпругата на Маргарито).

⁴⁹ Вж. Niketas Choniates. O City of Byzantium .Annals of Niketas Choniates..., pp. 204-205

⁵⁰ Ibid.; **Carito**, Giacomo. Tra normanni e svevi nel regno di Sicilia: Margarito da Brindisi in...pp. 110-111;

⁵¹ Цит. по: **Carito**, Giacomo. Tra normanni e svevi nel regno di Sicilia: Margarito da Brindisi... p. 237: *“But the King of Sicily sent a fleet to the assistance of his ally, under the command of the Admiral Margaritone, the ablest naval officer of the time, who surprised the Byzantine fleet, and captured most of the transports and galleys. In the mean time the land forces were also defeated, and the two generals, falling into the hands of the Sicilian admiral, were carried prisoners to Palermo. Isaac of Cyprus, after this victory, which he owed to the valour of foreigners, treated most of the prisoners with horrid cruelty. Those whom he did not wish to enrol in his own service were put to death with inhuman tortures”*; Niketas Choniates. O City of Byzantium .Annals of Niketas Choniates..., pp. 204-205

⁵² Друго становище отнася това събитие по-късно, когато Маргарито се завръща в Бриндизи.

Саладин (2 октомври 1187 г.)⁵³. Маргарито печели слава и всява страх и неприязън с акциите си в Кипър, с победите над Исак II Ангел в Йонийско море, а след това и с рейдовете по бреговете около Палестина, контролирайки по този начин напредването на сарацинския предводител Саладин.

След смъртта на Гийом II (ноември 1189 г.), *емирът* е сред най-ревностните поддръжници на Танкред, с когото се бият по-рано рамо до рамо в Леванта. Към 1189 г. *адмиралът* със сигурност се намира в Кралство Сицилия, където обстановката е белязана от бурните събития за борбата за престола между Танкред и Хайнрих VI (1193-1194 г.). Намесите на *емира* са ключови при отпора на Танкред срещу германските и английските атаки към сицилианския престол в края на XII в.⁵⁴ За доблестната и вярна служба, Маргарито получава от Танкред титлата граф на Малта и бива натоварен с нелеката задача да ръководи отбраната на стратегическия триъгълник Малта–Месина–Бриндизи. Благодарение на неговите действия, кралството на Отвил и Палермо остават непокътнати при победата на Хайнрих VI. Успява да договори помилването на близките на Танкред, като императорът първоначално се съгласява, но впоследствие променя решението си⁵⁵. Вероятна причина за промяната в отношението се смята предполагаем заговор от Маргарито и нормански благородници. Самият Маргарито приключва трагично живота си – ослепен и изпратен в германските земи, вероятно в Трир. Според друго сведение – бяга във Франция при крал Филип II Огюст.

⁵³ Като след успеха на норманската флота, Саладин бил принуден да вдигне обсадата на Триполи . В следващата година под ръководството на Маргарито, кръстоносните войски успяват да удържат обсадите на Саладин в Тир, Триполи и Антиохия (Margarito, "alter Neptunus"). Според други мнения, Маргарито вместо да окаже помощ, позволил разграбването на Тир, а християните предпочитали да плащат джизийа на султана, отколкото да останат под властта на норманите. Срещата между Маргарито и Саладин в Леванта става около Лаодикеа 23/24 юли 1188 г., като сицилианският емир безуспешно увещавал Саладин да се откаже от по-нататъшни завоевания и да върне градовете на християните. Вж. **Carito**, Giacomo. Tra normanni e svevi nel regno di Sicilia: Margarito da Brindisi... p. 112

⁵⁴ През 1190–1191 г. Маргарито е зает с отблъскването на имперските войски в областта на Неапол. Адмиралът е непоклатим в подкрепата си за Танкред, но успява да съхрани невредима и Констанс – пряка наследница на норманите, леля на Танкред и съпруга на Хайнрих.

⁵⁵ Въпреки първоначалните жестове към *емира*, императорът няма желание да задържа в обкръжението си един, вероятно опасен, бивш сподвижник на неговия противник и не се възползва от богатия му опит в Леванта.

В очите на византийски, германски и арабски хронисти Маргарито е описван като принц на пиратите и често наред с уменията му са му приписвани хитрост и жестокост⁵⁶.

В дългата си кариера Маргарито се проявява повече като *корсар*, отколкото *емир*. Тази особеност до голяма степен се дължи на променящите се вътрешнополитически условия в Сицилия. Бурните събития около сицилианския и византийския престол концентрират множество действия и сцени на противоборство по море. Тази тенденция, започнала да се очертава още с бунтовете от 1156 г. продължава да се развива и през XIII в., а и по-нататък, превръщайки парадоксално остров Сицилия в периферия на едноименното кралство. Преминало в управление на династията Щауфен и на прага на тринадесетото столетие, нови предизвикателства се появяват пред Сицилия, а по същото време съдбовни събития сполетяват и Византия – доскоросен противник, но и мечтан пример за подражание на норманските владетели.

Разгледаните събития са част от нормано–византийския конфликт, оформил се още към средата на XI в., който с различна динамика присъства в политическия живот на Средиземноморието докъм края на тринадесетото столетие. Чрез дейността на сицилианските *емيري* се разкриват на пръв поглед второстепенни, но значими елементи от тогавашните дипломация и военно дело, които претърпяват видима еволюция. Макар съхраняването на тази длъжност да изглежда като екзотичен ход от страна на сицилианските владетели, той имал своите съвсем естествени и логични измерения. Както цялостното устройство, заварено от норманите в новопридобитите от тях земи, така и *емирите* били инструмент за адаптиране към обстановката. Като основен фактор за тази приемственост все по-често се смята чисто прагматичния подход на норманите, а не лични пристрастия. Завоевателите-малцинство рискували прекалено много с една рязка промяна и разрив с обичаите в Южна Италия. Колкото важна тази политика се оказва за стабилизирането на вътрешната следвоенна обстановка, толкова и за стъпването на тогавашна международна сцена. Относителното

⁵⁶ Безскрупулен се оказал и при освобождаването на Лаодикеа от мюсюлманите. Напразно населението се радвало на норманските войски, тъй като Маргарито позволил разграбването на града. Вж. **Amari**, M. *Storia dei musulmani di Sicilia*. vol. III, p. 524-525.

спокойствие, което Робер Гискар и неговите наследници си осигуряват с Магреб, позволява отпращането на поглед на Изток – към Византия, а и отстояването на позицията спрямо папството, от чиято примка норманските владетели на Сицилия умело се освобождават. Те успяват да се наложат като независим играч и в кампаниите в Близкия Изток без да са обвързани (а дори и в конфликт) с Рим. Макар от една страна норманското кралство в Южна Италия да не просъществува дълго, трябва да отчете неговата динамичност и гъвкавост в редица отношения. Не трябва да забравяме естествената му отдалеченост от континента и близостта със Северна Африка, което изисквало съобразяването на политика с тези дадености. Упадъкът на Ифрикия постепенно дава отражение върху ислямското като белег за престиж в региона. Заменянето на *емирската* позиция в канцлерска от много учени се привежда като поредното доказателство на надделяването на латинизацията. Колкото и далеч да е *Медзоджорното* от събитията в Централна и Северна Италия, все по-напористите *отвъдалнийски* духовници, юристи, учени задават новото русло – Сицилия и Южна Италия принадлежат на Средновековна западна Европа, макар и като нейна периферия. В нея няма място за емири. Все пак, до 1204 г. идентификацията и уподобяването на византийския имперски модел е важен елемент от изграждането имиджа на владетелите и на кралство Сицилия. То се връща в семейството на християнските държави, но религиозната и културната контаминация предопределят явните отклонения от общия модел за западноевропейските християнски държави. Мисиите, проведени от *емирите* на Сицилия били пряко отражение на моментните нужди и стремежи на Палермо. Съобразена със собствената визия, но в контекста на големите европейски събития, дейността на тези пълководци и дипломати целяло изграждането на легитимност на сицилианските владетели в очите на Константинопол. При оценяването на проведените кампании трябва да вземе предвид, както отдалечеността и разликата в силите между Палермо и Константинопол, така и по-общата събитийна рамка. В условията на Втория и Третия кръстоносни походи, сицилианските владетели избягвали пряк ангажимент, рискувайки да се конфронтират за пореден път с Папството, Свещената Римска империя и морските републики. Роже II, Гийом I и Гийом II използвали умело най-добрите си дипломати и пълководци, за да осъществяване планове си, запазвайки

дистанцираност и избягвайки придаването на прекомерна фундаменталност на предприетите ходове. Така двустранният конфликт с Византия (превръщащ се нередко и в многостранен), макар и не от централно значение за Палермо и Константинопол, успява да очертае нагледно редицата промени и зависимости в района на Средиземноморието през Късното средновековие. Краят на този спор оставя две държави, изправени пред значими и необратими събития – заемането на сицилианския престол от германската династия Щауфен и постепенния упадък на Византия след 1204 г.

Използвана литература:

Извори:

Йоан Кинам. История: http://macedonia.kroraina.com/gibi/7/gal/7_225.html

Alexander Telesinius. De rebus gestis Rogerii Siciliae regis (1127-1135).

[http://www.alim.dfl.univr.it/alim/letteratura.nsf/\(cercaVolumi\)/08F240BA3FB34BD7C1256FDC00293269?OpenDocument](http://www.alim.dfl.univr.it/alim/letteratura.nsf/(cercaVolumi)/08F240BA3FB34BD7C1256FDC00293269?OpenDocument)

Niketas Choniates. O City of Byzantium. Annals of Niketas Choniates. Trans.by H. J. Magoulias Wayne State University Press, Detroit, 1984.

Монографии, сборници и статии:

Матанов, Хр. Средновековните Балкани. Исторически очерци. Парадигма, София, 2002.

Amari, Michele. Storia dei musulmani di Sicilia. Vol. III. Firenze, 1872.

Carito, Giacomo. Tra normanni e svevi nel regno di Sicilia: Margarito da Brindisi *Nel* Federico II – Le nozze di oriente e occidente. L'età federiciana in terra di Brinisi. A cura di Giuseppe Marella e Giacomo Carito. Pubblidea Edizioni 2015.

Crociata, Michele Antonio. La Sicilia e i Siciliani dalla dominazione saracena (827) alla fine della lotta separatista (1950) in 3 volumi. Dario Flaviccchio, Palermo, 2011.

De Stefano, Antonio. La Cultura in Sicilia nel periodo Normanno. Bologna, 1954.

Falkenhausen, Vera v. I logoteti greci nel regno normanno. Uno studio prosopografico. Dentro e fuori la Sicilia Studi di storia per Vincenzo D'Alessandro Viella Roma, Viella, 2009, pp.101-125.

Falkenhausen v, Vera. La presenza dei Greci nella Sicilia normanna. L'apporto della documentazione archivistica in lingua greca, in Byzantino-Sicula, IV: Atti del I Congresso internazionale di archeologia della Sicilia bizantina, a cura di R.M. Carra Bonacasa. Istituto Siciliano di Studi Bizantini e Neoellenici. Quaderni, 15. Palermo, 2002, pp. 31-72.

Garufi, Carlo Alberto. I Documenti Inediti Dell'Epoca Normanna in Sicilia. Palermo, 1899.

Giunta, Francesco. Bizantini e bizantinismo nella Sicilia Normanna. Palermo, 1950.

Houben, Hubert. Roger II of Sicily: a ruler between East and West; translated by Graham A. Loud & Diane Milburn. Cambridge University Press, 2002.

Johns, Jeremy. Arabic Administration in Norman Sicily. The Royal Diwan. Cambridge University Press, 2002.

Loud, G.A.; **Metcalfe**, A. The Society of Norman Italy. Brill, 2002.

Margarito di Brindisi [http://www.treccani.it/enciclopedia/margarito-di-brindisi_\(Dizionario-Biografico\)](http://www.treccani.it/enciclopedia/margarito-di-brindisi_(Dizionario-Biografico))

Matthew, Donald. The Kingdom of Norman Sicily. Cambridge University Press, 1992.

Metcalfe, Alex. Muslims and Christians in Norman Sicily. Arabic speakers and the end of Islam. London; New York: RoutledgeCurzon, 2003.

THE *EMIRS* OF NORMAN SICILY AND THE BYZANTINE-SICILIAN RELATIONS
12th TO 13th CENTURIES
THE CASES OF GEORGE OF ANTIOCH, HENRICUS ARISTIPPUS AND MARGARITO
OF BRINDISI

Violeta Manolova

Since Ancient times Sicily and South Italy have always been a crossroads and an important center for peoples and ideas in Mediterranean. More particularly, Norman Sicily became an intriguing matter for the scientist since the Unification of Italy in the 19th century. In search of the pieces of local history and defining the characteristics in the region, historians were able to submerge in plentiful topics and problems regarding the period the 11th and the 13th century. One of the most attractive subjects turns out to be the one concerning the socio-religious mosaic and coexistence of Christians from the Greek and Latin rite, Muslims and Jews which in our days is still an up-to-date problem. The article aims to present and analyze some of the specific characteristics of the Norman Kingdom of Sicily where the new masters a minority *per se* in the conquered island, had to demonstrate their agility and skills as rulers of a rather fragmented society, which had been under Muslim rule for nearly two centuries, but still in the sphere of Byzantine influence and interest. The Norman kings had an important and complex problem to solve in the field of diplomacy where they had to find their place and stand their ground in the Mediterranean, taking into account the strong presence of Byzantium, the dynamic Maghreb, the ambitious Papal State, the versatile Italian Republics and the expanding Holy Roman Empire.

Taking as examples the activities of some of the most significant figures in the Kingdom, the so-called *emirs* (the second most powerful political factor in the state), the text intends to trace the consolidation of the Normans in the heterogeneous society and the transition of the State to homogeneous Medieval Latin one. The analysis tries as well to explain the connection of these inevitable internal processes with the irreversible change in the foreign scene since the decline of the Byzantine Empire. At the end of the *dispute* between Palermo and Constantinople there remained two states in front of imminent changes. A glimpse through the intriguing evolution of the Byzantine-Sicilian diplomatic relations and conflicts is a good starting point for further analyses on the socio-political, religious and cultural changes in the Mediterranean even after 1204. The disappearing of the *emirs* as an official position in the Kingdom is another signs marking the decline of the old (Arab-Greek) traditions and the beginning of the new *Latin era* under the rule of the German Staufen dynasty. The failure of Byzantium to meet the Norman threat is yet another sign for the decline of the Empire. Moreover, the conflict between these

states transforms from bilateral to multilateral which is just another proof for the interdependency of the processes in the region.